

УДК 332.025:332.72(631.147)

Тютюнник Г.О.,
аспірант*, інженер I категорії
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних
досліджень НАН України, м. Одеса

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Tiutiunyk H.O.,
graduate student, engineer of the I-st category
Institute for Market Problems and Economic and
Ecological Research NAS of Ukraine, Odesa

ECOLOGICAL AND ECONOMIC INSTRUMENTS FOR MARKET REGULATION OF ORGANIC FARMING

Постановка проблеми. Країни Європейського Союзу витрачають біля 50 млрд. євро на рік на субсидювання сільського господарства. Гранти з країн ЄС і країн-членів призначені, серед іншого, для підтримки органічного сільського господарства. Стан основних інструментів державного регулювання ринку органічного землеробства в Україні характеризується невеликою привабливістю, що значно погіршує спрямованість фермерів переходити на виробництво екологічно чистої продукції. З боку держави тільки планується розробка та впровадження механізмів дотацій сільськогосподарських підприємств, в тому числі фермерських господарств. Державні дотації на ринку зазвичай отримують в основному домінуючі підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Згідно досліджень науковців Авраменко Т.П., Зобенко Н. Г., Ласло О.О., Ємцева В.І., Дзюбенко Н.О., Антоненко Л.А., Писаренко В.М, Сохничка А.Я., Писаренко П.В, Іванишина В.В., Соловія І.П., максимальний рівень дотацій виділених на органічне землеробство в країнах ЄС складає - 461 EUR за 1 га в рік, він стосується переважно садівників під час перехідного періоду, а мінімальний - приблизно 66 EUR за 1 га в рік для великих за площею сертифікованих органічних багаторічних пасовищ. Так, залежно від спеціалізації та типу господарства, прямі суми дотації підприємствам в країнах ЄС складають, у середньому, 240 EUR за 1 га. Щодо рекламної й загалом інформаційної діяльності, то виробникам органічної продукції відшкодовується до 70% витрат у цій сфері. Дохід у 255 EUR на рік дозволяє приймати фермерів участь у програмі контролю якості [1].

Аналіз і оцінка результатів наукових досліджень підтверджує доцільність продовження вивчення поставленої проблеми, зокрема використання основних інструментів державного регулювання ринку органічного землеробства

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення вивчення сутності і механізму використання основних інструментів державного регулювання ринку органічного землеробства.

Для досягнення поставленої мети визначено завдання стосовно вирішення необхідних проблем щодо розробки методичних рекомендацій для виробників органічної продукції та підготовки і впровадження програми тренінгів й інформаційно-просвітницьких заходів. Але найактуальнішою проблемою, якій необхідно приділити найбільшу увагу є впровадження дотацій у сфері органічного землеробства [2].

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш розвинене органічне землеробство в Європі. Понад 120 тисяч фермерських господарств займається органічним землеробством і тваринництвом. Особливих результатів в цьому плані досягла Північна Європа. Так, у Швеції і Голландії 10% сільськогосподарських земель віддано під біогосподарства. У Данії чверть обсягу продажів молока припадає на частку «біо». Німеччина чітко прийняла рішення довести частку органічних господарств до 20%. Високий приріст площ дають Аргентина, Китай, Іспанія, США, Казахстан. Уряди цих країн стимулюють органічне землеробство, так як рослинна продукція, що йде на експорт, виступає важливою статтею їхнього доходу. Продукція, що вирощена з органічної технології, більш конкурентоспроможна на зовнішніх ринках.

Необхідно зазначити, що особливо швидко зростає ринок дитячих біо-товарів, так як кожен батько намагається нагодувати свою дитину якісними продуктами. У низці країн органічні продукти складають 50% ринку дитячого харчування. Великі мережі дуже часто запускають свої лінії по виробництву органічної продукції, продаючи її набагато дешевше відомих брендів товарів.

* Науковий керівник: Галушкіна Т.П. – д.в.н., професор

Експерти впевнені, що ринок органічних продуктів буде і далі зростати, оскільки люди гостро потребують якісної здорової їжі [3].

Якщо звернути увагу на стан державної підтримки органічного землеробства у Європейських та Західних країнах, можна побачити, що Національна програма органічної сертифікації США на даний час щорічно фінансується на \$11,5 млн., щоб компенсувати витрати на щорічну сертифікації для органічних фермерів і обробників. Оновлюються засоби для дослідження в органічному сільському господарстві на 20 мільйонів доларів, на органічне виробництво виділяється \$ 5 млн. протягом п'яти років. Також, Національна органічна програма одержує \$ 5 млн. для модернізації технологій.

Крім фінансування, увага приділяється підвищенню якості страхування врожаю для виробників органічних продуктів [4].

В Україні проблеми фінансово-економічного характеру впровадження органічного землеробства показують, що:

- немає маркетингових досліджень ринків органічної продукції;
- наявні ризики, які пов'язані з потенціальними змінами кон'юнктури ринку органічної продукції за досить довгостроковий (2-4 роки) період конверсії;
- можливі фінансові втрати в результаті зменшення обсягів виробництва продукції;
- існують фінансові витрати, які стосуються необхідності закупівлі спеціальної техніки й обладнання;
- відсутній ефективний механізм страхування ризиків в сільськогосподарському виробництві;
- відсутня фінансова підтримка з боку держави в період конверсії та надання пільг або субсидій при виробництві органічної продукції [5].

Різниця в ціні на неорганічні й органічні овочі має розбіжність у 10 грн, в результаті цього органічну продукцію приймають за елітну. Але вирощування органічних овочів пов'язане із додатковими витратами. Звичайні фермери використовують гербіциди, органічні фермери – механічний обробіток та більшу кількість ручної праці. Все це відноситься до додаткових витрат часу й грошей, втрат в урожайності. До того ж органічний фермер повинен регулярно проходити сертифікацію, яка також коштує грошей [6].

Уряди країн Євросоюзу пропагують відповідальне ставлення до природних екосистем і їх збереженню, тому активно фінансують природоохоронні заходи. Так, вже минулому десятилітті урядом Великобританії на субсидії фермерам було виділено 3 млрд. фунтів стерлінгів. За останні півстоліття в Великобританії радикально змінилися агроландшафти, їх флора та фауна. Природоохоронні завдання не можна вирішити без активної допомоги фермерам. Юридичними заходами можна заборонити, наприклад, знищення дерев, але за проведення природоохоронних заходів фермерам доводиться платити (табл. 1).

Таблиця 1

Річні державні дотації фермерам Великобританії за проведення природоохоронних заходів, фунтів стерлінгів

(в середньому за останні десять років)

Природоохоронний захід	Рівень дотації
1. Екстенсивні постійні луки	80/га
2. Різотравні луки	160/га
3. Створення буферних смуг по периметру полів	100/га
4. Виділення землі для відпочинку громадян	260/га
5. Живоплоти з чагарника	11/п.м
6. Лісопосадки	100-200/га
7. Благоустрій територій для туристів	170/га
8. Залуження ріллі	290/га
9. Відновлення кам'яних огорож	15-28/п.м
10. Залишення стерні на зиму	80-125/га
11. Збереження боліт	105/га
12. Відновлення боліт	250/га

Джерело: [7]

На теперішній час в ЄС, відповідно до нової європейської природоохоронної стратегії розвитку сільського виробництва, країнами Європейського Союзу запроваджується фінансова та політична підтримка підприємств, що працюють за екологічно чистими технологіями. У сфері органічної продукції протягом останніх 30 років здійснюється макромаркетинг на базі Директиви (Постанови) ЄС 2092/91 «Про екологічне агровиробництво та відповідне маркування сільськогосподарської продукції і продовольчих товарів» в рамках «Програми розвитку органічного агровиробництва», яка приймається на наднаціональному рівні та рівні урядів окремих країн [8].

Так, в Україні досить інше становище в сфері органічного землеробства. На 44% орних земель в Україні вносять мінеральні добрива. Тільки в двох областях країни працюють оператори органічного виробництва (рис. 1).

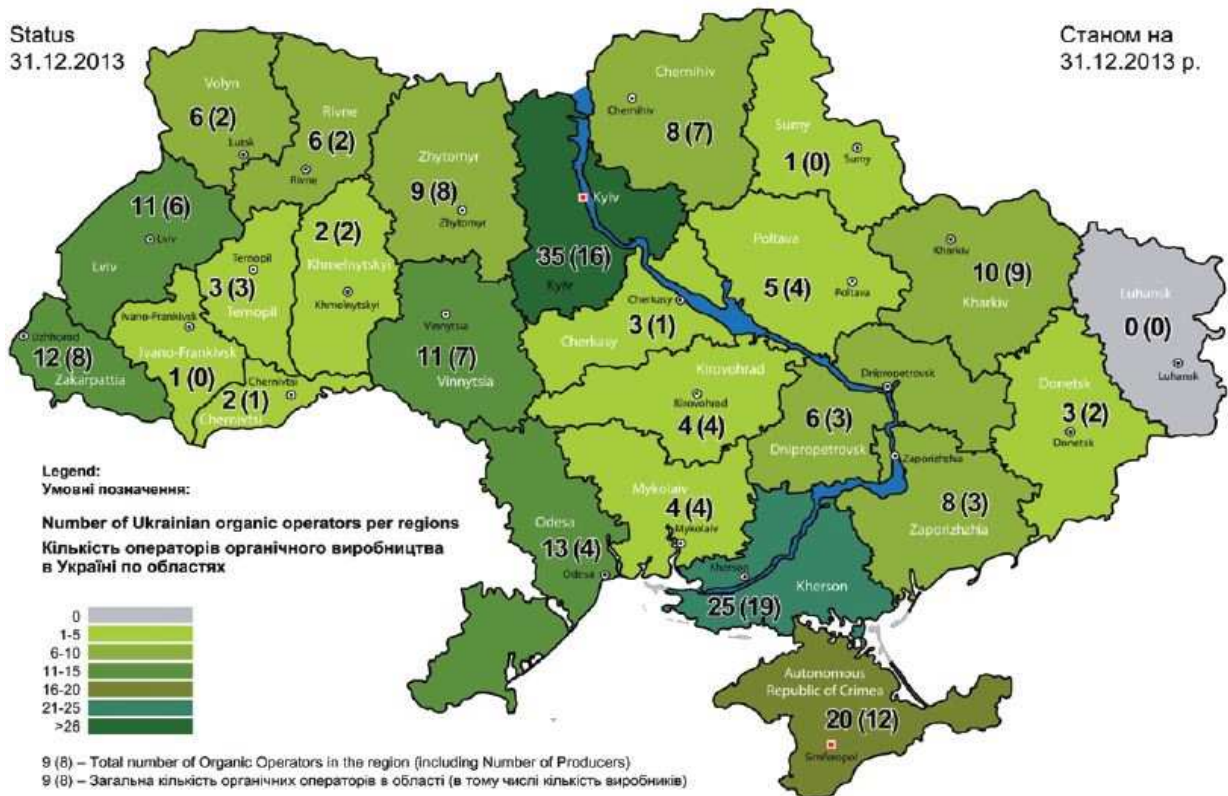

Рис. 1. Органічна карта України станом на 01.06.2013

Джерело: [6]

Згідно Постанови Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів державного бюджету, що виділяються для часткової компенсації вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва», Мінагрополітики було передбачено у державному бюджеті понад 150 млн. грн державних дотацій на мінеральні добрива [9].

На даний час в Україні не існує державної програми щодо виділення бюджетних коштів на підтримку органічного сільськогосподарського землеробства, що негативно позначається на розвитку органічного сектору країни. При цьому за даними статистики встановлено, що 40-70% українців готові платити за екологічно безпечну якісну продукцію [3].

Висновки з проведеного дослідження. Рівень державної підтримки впливає на рентабельність органічного бізнесу. Серед багатьох країн можна побачити наявність дотацій для фермерів від держави тривалістю три роки перехідного періоду й після його закінчення.

Для Європейського Союзу вигідно вирощування фермерами органічної продукції, що дозволяє зменшити пропозицію продовольства й вирішує питання перевиробництва, заохочує до загального зростання цін на продукти харчування, іншими словами зменшує залежність звичайних фермерів від дотацій.

Для нашої країни господарству, яке націлено на спеціалізацію у сфері виробництва органічної продукції, досить важко пережити трирічний перехідний період, так як державних дотацій для органічних виробників в Україні не передбачається. Тому нагальною проблемою, яку необхідно вирішити для подальшого розвитку органічного землеробства, є розроблення та впровадження державою дотаційного механізму для аграрних товаровиробників.

Література

1. Ємцев В.І. Виробництво органічної продукції як фактор розвитку конкурентоспроможності підприємств АПК України / В.І. Ємцев // Наукові вісті. ПВНЗ «Галицька академія». – 2012. – №1 (20). – С. 119-124.
2. Мінагропрод планує дотировать производителей органической продукции [Електронний ресурс] / Латифундист: національний агропортал. – Режим доступу: <http://latifundist.com/novosti/23893-minagroprod-planiruet-dotirovat-proizvoditelej-organicheskoy-produktsii>
3. Органическое земледелие: сможет ли человечество накормить себя [Електронний ресурс] / Organic. – Режим доступу: <http://organic-ua.com/item/4-organic-farming>

4. What is in the 2014 Farm Bill For Sustainable Farms and Food Systems? [Electronic resource] / NSAC's Blog. – Mode of access: <http://sustainableagriculture.net/blog/2014-farm-bill-outcomes/>
5. Кобець М.І. Органічне землеробство в контексті сталого розвитку / Кобець М.І. // Аграрна політика для людського розвитку. – Київ, 2004. – 22 с.
6. Приходько А. Органічне = сертифіковане [Електронний ресурс] / А. Приходько, М. Михно // Плантатор. – 2014. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/journals/article/organichne--sertifikovane>
7. Состояние органического земледелия в странах ЕС [Электронный ресурс] / Международное объединение поставщиков натуральной экопродукции «Экокластер». – Режим доступа: <http://ecocluster.ru/monitoring/?ID=1830>
8. Зайчук Т.О. Критичний огляд світового досвіду макромаркетингу екологічно чистих продуктів харчування / Т.О. Зайчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. – Т. 4. – С. 14-18.
9. Про затвердження Порядку використання у 2007 році коштів державного бюджету, що виділяються для часткової компенсації вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 лютого 2007 р. N 182 / Головний правовий портал України «Ліга Закон». – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP070182.html

References

1. Yemtsev, V.I. (2012), "Output of organic production as a factor of competitiveness of agricultural enterprises of Ukraine", *Scientific news. PVNZ "Galician Academy"*, no.1 (20), pp. 119-124.
2. "Ministry of Agrarian Policy intends to subsidize organic producers", Latifundist: national agroportal, available at: <http://latifundist.com/novosti/23893-minagroprod-planiruet-dotirovat-proizvoditelej-organicheskoy-produktsii>
3. "Organic farming: whether humanity feed itself", *Organic*, available at: <http://organic-ua.com/item/4-organic-farming>
4. What is in the 2014 Farm Bill For Sustainable Farms and Food Systems?, NSAC's Blog, available at: <http://sustainableagriculture.net/blog/2014-farm-bill-outcomes/>
5. Kobets, M.I. (2004), *Orhanichne zemlerobstvo v konteksti staloho rozvytku [Organic farming in the context of sustainable development]*, Kyiv, Ukraine, 22 p.
6. Prikhodko, A. and Mikhno, M. (2014), *Organic = certified*, *Planter*, available at: <http://agrotimes.net/journals/article/organichne--sertifikovane>
7. State of organic farming in the EU, International Association of suppliers of natural eco-products "Ekoklastr", available at: <http://ecocluster.ru/monitoring/?ID=1830>
8. Zaichuk, T.O., (2010) A critical review of international experience makromarketing of organic food, *Bulletin of Khmelnytsky National University*, no. 6, issue 4, pp. 14-18.
9. Approving the use of 2007 state budget allocated for partial reimbursement of the cost of domestic production of fertilizers, Resolution of the Cabinet Ministers of Ukraine on February 9, 2007, no. 182, The main legal portal Ukraine "League of Law", available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP070182.html

УДК 330.322

Луців О.В.,
аспірантка*

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПРИРОДНИМИ РЕСУРСАМИ

Lutsiv O.V.,
graduate student

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF INNOVATIVE MODEL OF NATURAL RESOURCE MANAGEMENT

Постановка проблеми. Важливим завданням для територіального управління є пошук шляхів сталого розвитку за рахунок прибуткового використання наявних ресурсів. Традиційно економіка територіальних громад і окремих регіонів більшою мірою, ніж національна, залежить від ефективності використання місцевих ресурсів. Особливо це стосується таких сфер діяльності, як природокористування та сільське господарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні засади формування економічного механізму раціонального природокористування, а також відтворення та використання територіальних

* Науковий керівник: Бистряков І.К. – д.в.н., професор